Број 165. У Новом Саду, у четвртак 27. јула 1900. Год. XXXV.

„Застава“ излази: сваки дан осим понедељника и дана за свецем

Цена је за Аустро-Угарску: на један месец 2 кр. 40 пот., на четврт године 7 круна. За Црну Гору, Србију и Немачку: на четврт године 9 круна, а за све остале стране земље на четврт год. 10 круна.

Народним бројевима од петка цена је: на пола године 2 круне, на целу годину 4 круне.

Поједини бројеви стају 10 потура.

ЗАСТАВА

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Дописи шаљу се уредништву а претплата и огласи администрацији „Заставе“.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, на пијаци.

Рукописе не враћамо.

Поједини бројеви стају 10 потура.

Кинеско питање.

II.

Пробуђена Кина излази ненадно на светску позорницу, као целат. И то целат, који треба да скине кривцу главу. И излази у часу, који изгледа тако срачунан, као у каквој драми.

То није случајно. Наш народ каже: Кад бог хоће кога да упропасти, најпре му узме памет. Историја нам тумачи то мало јасније. Људи су слаби створови. Чим се осиле, не могу да остану смишљени, но им сила занесе очи и ум, и онда чине глупости. Због тога после пропадају. Наук би био тај: Не дајте никоме од више велику силу, јер га она занесе. Ко хоће да развије ту своју силу преко мере и границе, поремети равнотежу и тому се свети!

Ми смо у нашем првом чланку, под овим насловом изнели, како су велесиле помогле, да се Кина што пре пробуди. Они су јој толико рена трле под носом, да она не мога даље да остане на миру.

Но ко је тај, према коме излази Кина данас као целат? Зар велесиле?! Не сасвим! Онај, чија ће моћ у скором времену бити прегажена, то је управо — буржоазија.

На крају прошлог века прегажено је племство. Прегажено онда, кад се беше највећма осилило, те у заносу своме сасвим пореметило равнотежу у људском друштву. На развалинама племства поникла је тако звана буржоазија, која поче да се сили и да влада на основу свога новца. Буржоазија се толико занела, да је та сила помрачила и њојзи ум. И она је већ прекорачила сваку меру и границу и пореметила равнотежу. Деветнаести век није био у стању да скрши моћ буржоазије, али на крају његовом гледамо где се појављују мргодни целати њени. Један од тих целата је и Кина.

Некада моћно и безобзирно племство, има на души својој многе крваве ратове. Оно је некада гурало државе у освајачке ратове, јер од тих ратова очекиваше још веће користи. Очекиваше нове спахилуке, нове титуле, нов сјај.

Ту улогу некадањег племства, предувела је данас новчана аристократија, буржоазија. Купила је све, што се може купити новцем. Штампу и уплив а изиграла је слободу и уставност, да јој ништа не смета.

Та буржоазија гура данас државе у ратове. Она тражи огромним упливом својим, да јој се отварају „нове светске пијаце“, тражи трговинску и економску превласт над другим народима, па да она вуче одатле користи. А отворити нову „светску пијацу“ то не иде за дуго без политичког освајања.

Мислимо, да за ово не треба доказа. Поједине велесиле, морају да воде велику колонијалну политику, јер их на то гони моћни и пр судни уплив буржоазије њихове. Енглеска буржоазија хоће злато и дијаманте трансвалске, и Енглеска мора њој за љубав да побије све Буре, ако не иде друкчије. Аустријска буржоазија тражила је од наше монархије, да јој отвори „источне пијаце“. Она је једина хтела и желела из тог разлога окупацију Босне и Херцеговине.

Сетимо се само, да су сви бољи политичари и сви народи аустро-угарске монархије били противни окупацији. Аустријска буржоазија умела је од оног времена до сад, да докаже народима Аустро Угарске, да је то корисно. И не само то, она је својим новцем, својом штампом и својим упливом, створила „јавно мнење“ да аустро-угарска политика захтева, да се не само анектира Босна и Херцеговина, но да треба ићи до Солуна, па онда подјармити и Србију нашим интересима. Шта мари буржоазија за остале последице, она види у томе нове изворе снаге своје, богатства свога, а држави како било...

У Енглеској је буржоазија најсилнија и она је и гонила Енглеску, да јој освоји пијаце свију 5 делова света. Она не броји ни 40 милијуна становника, а има протекторате и колоније у Европи, Азији, Африци, Америци и Аустралији од преко 30 милијуна □ километара са близу 350 милијуна душа.

Енглеска буржоазија заслепљена силом својом и користољубљем својим, не види куда то води. Не види неприродност свога рада, не види поремећену равнотежу. И у заслепљености својој опружи руку за Кином, за народом, који броји преко 400 милијуна.

Где је ту крај!? И може ли бити да се Енглеска не претргне и да јој се то не освети?! Истина, буржоазија осталих држава, постарала се, да Енглеска у Кини не буде сама. Нарочито руска буржоазија.

Руска политика одликовала се беше до скора неким душевно хришћанским и Словенским правцем. Но та је политика морала да заћути и то у оној мери, у којој се снажила руска буржоазија и њен уплив.

Халапљивост буржоазије достиже у истини врхунац. Ништа јој није доста! Један једини човек хоће да троши приходе, које немају ни стотинама хиљада људи. И кад та бружоазија у сили својој поче да даје правац државама, не обзирући се ни на бога ни на људе, дође оним потиштеним народима душа у подгрлац.

Велики историјски догађаји нису скоро никад долазили без предигре. Тако и сад! На светској позорници изађоше најпре храбри Бури и изјавише свету, да се не даду пљачкати, већ су пре готови да умру. И отпоче неједнака али ужасна борба...

Свет гледаше са великом запетошћу на источну Индију, која има близу 290 милијуна душа и која требаше да загрози Енглеској... Тада се појавио Кинески див у свој грозоти својој.

Енглеску, а и осталу буржоазију, спопаде самртни страх .. Је ли то већ један од оних целата, који долази као осветник?! И како ће се то свршити?

Но о овом у идућем чланку.

Српска штедионица у Вршцу.

Позив на упис у чланство.

Општа је жеља Срба у Вршцу и у околини, да се у Вршцу оснује чисто српски новчани завод по Шулце-Делићевом систему. Пре четири године већ отпочело се на томе да се ради, али ево тек сада моћи ће се приступити остварењу те корисне замисли. О том су у Вршцу и околини сви уверени, да им је српски новчани завод у Вршцу преко потребан, да би себе материјално обезбедили и унапредили.

Тога ради одлучили смо, да у Вршцу још ове године оснујемо српску штедионицу као задругу а на основу ограничене одговорности. Задрузи је задатак, да повољним кредитом унапређује привреду својих чланова, а сем тога, да вољу и дух за штедњу развија

ПОДЛИСТАК.

Толстојево „Васкресење“.

Ни једно Толстојево дело није било дочекано с таквим интересом, као »Васкресење«. Не само руски народ, него цео културни свет с нестрпљењем је чекао, да роман изиђе штампан. Узрок је томе, свакако, пишчева утврђена репутација, као великог уметника и оригиналног мислиоца, и објава предмета.

У роману видимо два лица једно поред другог, из највише и најниже социјалне класе: кнеза и проституткињу. То су главне особе романа; њихови карактери стварају управо роман. Око њих долази свет, дворнице и тамнице. Кнез Нехљудов је човек јаке интелигенције, а моралан медиокритет везан јаким везама за своју околину. У њему су, управо, два човека, како вели Толстој, један добар, природан, по нешто слаб, но готов на жртву, а други социјални, егојиста. На почетку романа хоће Нехљудов да се жени неком младом књегињицом, коју не воли; пре тога мора раскрстити одношај са женом једног марисала. Случај хтеде, да Нехљудов постане поротник при суђењу неке пропале девојке, коју оптужују, да је убила једног трговца и поробила га. У тој оптуживаној девојци позна Нехљудов пређашњу собарицу своје тетке, Кћушу, коју је он некад волео, натерао је на грех, па онда оставио на цедилу, са сто рубаља отштете. Кћуша је после његове љубави падала све ниже и ниже у морално блато, изгубила је поштење, стид и пропила се. Када је Н. познао своју жртву, на неправли осуђивану, почиње се мицати у њега савест поче онај, природно добар Н. потискивати оног друштвеног. Он је у дну своје душе почео осећати сву срамоту, не само у понашању спрам Кћуше, него и у свем некорисном и кукавну животу, којим је живео већ пуних двадесет година. Савест му је све више и више избијала: сећао се с гнушањем љубакања с туђом женом и понашања свог спрам Кћуше. Морално биће се у њему са свим пробудило. »Бог, који је у њему живео, заузео је опет његову савест.«

Од прве ноћи, после суда, почиње Н. бити други човек: одбацује мисао о женидби са кнегињом, оставља раскошан стан и узима скроман, мисли, шта више, да се ожени Кћушом, ако дође до потребе. Њега се више не тиче, шта ће на то рећи друштво. Некад собарицу Кћушу, сад робијашицу Маслову, воде у затвор. Док Н. дању и ноћу мисли на њу, она и не зна да он постоји на свету. Она је на све мислила, само не на Нехљудова. На суду га није познала.

Када се Н. састао с Кћушом мислио је, да ће се она одмах изменити, чим га види; али се преварио. Пред њим није била Кћуша, него некква Маслова, која није имала душе, која је ударала на ракију. Н. одмах виде, да се сав мора у то уложити, да јој душу поврати.

Она му говори на првом састанку: Велите, да се умирим. Зато да се умирим? Ти мислиш, да сам пијана? Па добро, пијана сам, али опет знам, шта говорим. Ја сам, јадна девојка, осуђена на робију, а ви, господин кнез. Шта ћете овде? Идите својим кнегињама. Када јој говори, да ће је узети, неће ни да чује, пре би се, вели, обесила Н. све јаче и јаче жели, да је поправи. У њему непрестанце расте енергија за добро и рад. Он све више почиње о свему да мисли. Виде, да је на неправди стекао богаство! враћа земљу сељацима, коју је и стекао путем исисавања сељака. Сељаци га не разумеју, мисле, да он то чини, да спасе душу. Онда се спрема, да прати Маслову у Сибирију. Са друштвом, у којем је био, потпуно је раскрстио. Човек, који се досад кретао по салонима, седа у трећу класу сибирског воза, »међу људе из народа«.

Крупним цртама описује Толстој нову околину Н. у Сибиру; Маслову, која се услед кајања и заузимања Нехљудова, да је ослободи, почиње препорођавати, њено друштво, које сачињавају сви могући облици пропалих људи. Напори Н. да ослободи Маслову, пропадају узалуд. Ма да је моли, да пође за њега, ипак неће, већ полази за једног политичког осуђе-

и према томе, она ће од сваког примати улоге на штедњу и руковање.

Чланови задруге могу бити само лица српске народности, која слободно располажу својим иметком. Сваки је члан дужан да уплаћује бар једну честицу уз прописану уписницу, а има право да се служи кредитом код ове задруге, како буде установљено.

На сваку честицу уплаћује се кроз четири године у недељним оброцима по 50 потура (филера) рачунајући од дана, када задруга отпочне свој рад. Сем тога полаже се још и 50 потура од сваке честице за трошкове око оснивања ове задруге, а ако што од тога преостане ићи ће у резервни фонд. Сваке друге године ствара се ново коло.

Члановима задруге плаћа се на улоге са пола процента више него нечлановима. Чланови задруге могу на своје честице добити зајам до 50 процената уплаћене главнице, а у сваком случају имаће првенство и јефтинију камату.

После четири године сваки члан, ако буде желео добиће натраг сав уплаћени капитал са дивидендом

Зајмове ће задруга давати поглавито у привредне сврхе, а стараће се, да српски поседи остану у српским рукама, ако дођу на продају.

Број чланова задруге није ограничен, те дакле сваки може уписати онолико честица, колико ће моћи да уплаћује.

Упис у чланство отпочиње одмах а вршиће се до 17. августа о. г. по старом кал., када ће се задруга конституисати

Пријаве за чланство примају: У Вршцу: г. г. Петровић и Пантић, Ника Остојић, Арон Јовановић, Милан Петко-Павловић, Васа Петровић, Коста Младеновић Ника Стојановић, Миша Несторовић, Урош Петровић, Мита Петровић, Арон Петковић, Ђока Врговић, Пера Филиповић, Стеван Лунгин, Жива Радак, Ђока Петко-Павловић; у Ујми: г. г. Јован Оморац, Витомир Михајловић; у Белој Цркви: г. г. Мита В. Јовановић, Браћа Ђорђевић-Нанчић, Пера Богић; у Јасеници: Филијала г. Мите В. Јовановића; у Загајици: г. Васа Владисављевић; у Парти: г. Дамјан Стојановић; у Потпорњу: г. Ђока Тодоровић; у Ватину: г. Пера Завишић; у Алибунару: гђа Марија Стерија, г. Андреја Лозанов; у Мраморку: г. Коста Чолаковић; у Јабуци: г. Светозар Станишић; у Дупљаји: г. Пера Милошевић.

Ко би још имао вољу, да прима упис у чланство нека ту своју жељу пријави г Милану Петку-Павловићу у Вршцу.

Сваки Србин и Српкиња, ако су пријатељи сами себи ступиће у ову задругу, јер ће на лак начин уштедити леп капитал и подићи свој кредит. На тај начин пак уједно ће они подићи и материјалну снагу свога народа, што је баш у нашем крају већ крајње време.

Оснивачки се одбор нада, да ће сваки Србин и Српкиња, српске црквене општине и задруге, радо ступити у наше коло, а нека буду уверени, да ће тиме уједно користити и себи и своме народу.

На посао, дакле, у име Божје!

У Вршцу, о св. Илији 1900 г.

За оснивачки одбор:

Жива Поповић,
председник.

Политички преглед.

Догађаји у Италији. За спровод краља Умберта учињене су све припреме. — Талијанска полиција отпочела је праву хајку против анархиста. Ревносно затвара све, на које пада само сенка сумње, да су у свези са анархистама, и на више места дошло је до крвава сукоба између полиције и анархиста При свем истрага врло споро иде, и никако се не може да открије завера анархиста, коју полиција сматра да несумњиво мора да постоји. — У талијанској комори дошло је до врло бурна призора. Када је председник отворио седницу и говорио о жалосном догађају односно убиству краља Умберта, сви посланици су стојећи саслушали овај говор. У име социјалиста оградио се против убиства краља Умберта, посланик Курати приметивши: Да сваки човек има права да живи. У име републиканаца оградио се посланик Пантано, те када је рекао: Наша странка искрено се придружује болу — довикнуше му: То су крокодилске сузе. Пантано је одговорио: Ми не шпекулирамо са туђом смрћу, као ви На то је настала ужасна граја, услед које Понтано није могао до краја свој говор изрећи. Граја се једва напослетку утишала.

Рат између Кине и удружених сила.

Вести из Кине још су увек несигурне, нетачне и по њима се не дају оценити тамошње прилике. Но једино је сигурно, да је стање по удружене силе врло неповољно. Међу њима мора да је велика суревњивост и раздор, а и положај им није ни најмање сигуран и повољан. И ако се већ од неколико дана непрестано јавља, да се силе кренуле према Пекингу, то се оне ипак нису скоро од Тијенчина ни помакле. Енглески листови су објавили још пре више дана, да Енглеска и Америка не ће чекати никога, већ ће поћи напред. При свем том Енглеској се никако не иде напред, и сад неки листови јављају, да јој војска из Индије још није спремна. Руси и Јапанци први су пошли напред, но они су први и потучени. Код Пејчанга дошло је до крваве борбе и Руси и Јапанци изгубише 1200 које мртвих које рањених. Кинези су међутим живо се спремили на одбрану, и сад удружене силе јасно увиђају, да је стање њихово врло неугодно па и судбоносно. Немају више вере ни у својих 20.000 војника и са страхом се питају: Шта ће бити, ако их Кинези на обалама реке Пејха потуку. Данас их већ хвата страх од велике борбе, која ће се ускорим повести код пекиншких зидова између беле и жуте расе. И сад већ завиде Русији да је њен положај много сигурнији, јер она из Сибирије и ако полако али тим сигурније продире према Пекингу, који ће канда њен и само њен бити. И данас удружене силе стоје, у најодсуднијем часу тако рећи потпуно одељене. Русија иде својим путем, а Енглеска је пошла својим. Но баш у томе одлучном часу чују се гласови, да ствар треба из почетка почети, и то са много већом силом и много већом снагом. Међутим су се Кинези спремили на најодлучнији отпор. Земљиште између Тијенчина и Пекинга преплављено је. На најподеснијим и најјачим местима стоје Кинески војници и боксери и чекају војску удружених сила. За главног заповедника Кинеске војске постављен је пуковник Тунгфучианг, човек храбар и смеон, мухамеданац, који јако мрзи европејце. Из Пекинга и одасвуда из огромна кинескога царства у великом броју прикупљају се кинески војници и боксери, да одбију нападај европејаца. А да се кинеска влада спремила на одлучан и истрајан отпор види се и по томе, што је кинески царски двор решен и да напусти Пекинг, ако узмора, да пресели престоницу у унутрашњост, но борбу да продужи до краја. Само је 120 километара између Тијенчина и Пекинга, па ипак удружене силе виде у њима грдан размак и многе вратоломне провалије, те никако да се усуде да их прегазе.

И у енглеском сабору већ су пале речи хладног разбора, да Енглеска тера вратоломну политику, и да не прође онако грдно као у малену Транзвалу, а можда још и много грђе.

А сад да изнесемо укратко најновије вести. За кинеску царицу тврди се и опет да је жива, да је власт у њеним рукама, и да је само њеним утецајем Тунгфучијанг постао заповедником кинеске војске. — За Ли-Хунг-Чанга веле да је жив, и само је нешто оболео, услед чега је од своје владе добио 20 дана одмора и слободе да се опорави.

Тврди се још, да је Ли Хунг-Чанг званично известио конзуле у Шангхају, како су посланици прошлога петка напустили Пекинг и отишли за Тиенчин. Царским едиктом наименован је генерал Јунглу за заповедника оне војске, која ће посланике отпратити у Пекинг. Но у ову вест неће да верују ни сами конзули у Шангхају, и ако се са овим у свези јавља, како су реакционари у Кини одмах после тог царског едикта држали савет и закључили да спрече одлазак посланика у Тиенчин.

ника Симомсона, којег само поштује. Њу је кајање Њ. и љубав Симонсова препородила; душа јој се повратила, почела је бити све више Кањуша, а све мање Маслова.

Предмет »Васкресења« је дакле историја препорођаја душе Нехљудовљеве и чишћења душе Кањушине. Тема је за роман психолошко-психопатички, какви су романи Достојевскога, који читаоцима открива све тамне стране човечје душе и уједно показује могућност, да се човек из ужасног моралног глиба дигне на небеса Међу тим Васкресење није баш психолошки роман. Главна сцена романа, када Њ. долази до решења, да се ожени Масловом, бледо је нацртана. Писац није показао, услед каквих душевних страдања, услед каквих моралних силогизама долази Њ до тог чудноватог решења. Мало је то мотивовано. Цео карактер јунака управо је одзив на спољашње догађаје и лако подвргавање њима.

Као год у Рату и Миру, и Ани Карењиној, тако и у »Васкресењу« описује Толстој живот и обичаје руског друштва, богату и знатну класу и тамну. Сцене у дому Корчагинових, рођака петроградских познаника, кућу генерала — гувернатора, у последњем делу романа, преносе нас у добро познату нам великашку средину, толико пута описану у пишчевим причама и романима. Однош пишчев према поменутој средини, друкчији је у »Васкресењу« него у осталим му романима. Он у овом роману не посматра изнутра, него са стране; на тај начин лакше црта смешне стране. Одлично знајући ту средину, немилостиво шиба тамне стране, рђаве навике, ништавност и све ружно, што је скривено од обичног посматрача са стране сјајем споља, а од посматрача изнутра јединством интереса На неким местима описивање прелази у сатиру. Осим те аристократске средине има у роману сасвим нових елемената. Пре свега свет суда, почињући од поротника па до сенатора. Сва су лица јасн м, маркантним цртама оцртана, особито над врше своју дужност.

Ни једна карактеристична маленкост, почевши од описа сале, па до тајних мисли чланова суда, није умакла посматрачеву вешту оку. Ко никад није био на суду, прочитавши роман, добија јасну слику суда. Ту показује Толстој, како је људска правда несавршена, како има много правних заблуда, како треба људске законе поправити и друкчије тумачити.

Са истом јасношћу и подробношћу, којом је описан судски живот, описан је и робијашки. Преступници, стража, лекари, политички осуђеници. Читајући то, сећамо се Мртвог Дома Достојевскога. Сви описи робијашког живота састављају шарен мозаик случајних сусрета, малих сцена и ситних карактеристика; има вздан фигура, оцртаних са два-три потеза, но све је на свом месту и у своје време и допуњује главну слику и појачава ефекат. Осим та три описана круга — аристократског, правног и робијашког — има у роману још нешто лепо описано. То је сеоски модерни живот описан у неколико епизода. Ту има доста финих опажања и детаља, која строго узевши, не спадају у радњу. Сасвим засебно место у роману сачињавају главе, приказане у историји љубави Нехљудова и Кањуше. И ако се »Васкресење« по трезвености погледа и однош према стварности јавља као роман par exellence прозаичан, ипак се у тим главама налази права, чиста и дубока појезија, што сећа на слична места у »Рату и Миру« и »Ани Карењиној« Много помаже јачини утиска и то, што су сцене изнесене, не као да су у садашњости, него као у прошлости, у виду успомена, што се јављају у памети Нехљудова, када види Кањушу и познаје је. Особито је лепа она сцена, када Њ. хоће да превари К.; она њена сталност и попуштање. То је Толстој символистички изразио: попуцавање леда на реци под утецајем пролећа.

Толстој је у роману остао веран животу и његовој тврдој логици, по којој сваки преступ мора бити кажњен. Зато се ни Њ. није дало, да заглади свој грех према К.; она се за другог удаје У томе је баш изражена стварност; да је друкчије било, не бисмо ли рекли, да је утопија? Богат кнез, па да узме робијашицу.

Такви су елементи, из којих је састављен роман. И ако Толстој стоји над модерним натуралистама, износећи не само речи и поступке,

Шта више, наређено је пуковнику Тунгфучиангу, да на путу задржи и ухвати посланике, ако би се ови из Пекинга доиста кренули. — У Шангхају је стање такођер врло судбоносно. Кинези се и тамо спремају да странце оданде прогоне. — Енглески адмирал Сејмур позвао је све енглеске поданике у Чинг-Тиангу да напусте варош, јер ће тамо за који дан избити велика побуна.

Догађаји у Србији.

Београд, 26. јула.

Чески лист о приликама у Србији. Чески „Народњи Листи“ доносе под насловом „Милан и Александар“ допис из Београда, из кога доносимо нека занимљивија места:

„Положај краља Александра био је до сада неповољан и комичан. Краљевао је само по имену, а прави краљ био је његов отац.

Краљ је то осећао, али није имао моралне снаге, да се ослободи из шака очевих. Милан је вршио краљевску моћ а није носио никакве одговорности. Сва одговорност падала је на плећа Александрова, који није имао никакве снаге и који је чинио једино оно, што му је отац наређивао. Син се без поговора покоравао оцу, који је рушио и обарао једно за другим све што је у земљи подржавало добар ред и служило на добро народу. Уништио је устав, правду задужио је земљу за сто година, измишљавао је „атентате“ и „завере“ против династије, проглашивао је опсадно стање, заводио преке судове, који су осуђивали на доживотну тавницу прве људе у народу потчинио је политику земље туђем упливу, порушио је добре одношаје са заштитницом српском Русијом и са природним савезником Србије — Црном Гором, потписивао је тајне уговоре на штету српских и балканских интереса — а краљ Александар се на све приволео, све је потписивао, свему је давао своју потврду.

Нарочито међу српским радикалима било је људи, који су тврдо веровали, да такво стање не може вечно трајати, и да ће се краљ једнога дана пренути, стрести са себе иго очево и сам узети владу у своје руке. „Тешко земљи са два господара“, вели срп. народна пословица. Али краљ не само што није имао снаге, да се одсудно одупре своме оцу, него, шта више, није био свестан онога зла, које је под сугестијом чинио, нити је умео да прозре намере свога оца које су ишле на пропаст Александрову и српскога народа“.

За тим се описује конфликт између оца и сина због женидбе, те очекује поновне мере у погледу помиловања овако:

„Та половност, морам рећи, знатно је расхладила народно одушевљење, јер се из тога види, да краљ Александар до сада још није био у стању да се са свим ослободи од утецаја Миланових лажи и злочина, и да није свестан тога, да су ти људи (затворени радикални прваци) кроз и кроз невини као јагњци, и да су морали у тавницу једино за то, што је Милан у њиховом народном делању видео опасност за своје противнародне смерове. То сведочи, што је краљ потписивао осуде верујући у њихову кривицу. То сведочи на даље и та околност што је краљ позвао на владу, макар и прелазну, људе као што је Лаза Поповић и Настас Аитоновић, од којих је један био председник а други комесар прекога суда. Но ми се уздамо, да краљ не може остати дуго на по пута и да мора у скоро прећи са свим на страну народа и тражити ослонца у радикалима, који представљају сада у Србији једино народну странку. У том убеђењу утврђује нас и то, што краљ радо прима савете од рускога заступника г Манзурова и што се измирио с Русијом, што све значи победу српске народне мисли“.

* * *

Брзојави „Застави“.

Београд. Никола Пашић вратио се у Београд, а ово дана враћа се из Париза и генерал Сава Грујић, за тим и др. Вујић бивши министар финансија, који прави економске студије, као и др Милован Миловановић бивши министар правде, који се још бави у Бечу. Многи, који су били такођер до сад прогнани из Србије враћише се већ.

* * *

Београд. „Мали Журнал“ доноси вест, да се др. Владан Ђорђевић бивши министар председник налази у болници у Паризу на посматрању, пошто су му нерви јако растројени и изгледа, да је умно оболео.

* * *

Београд. Краљ и краљица иду сутра у свој виноград у Смедерево, где ће боравити око месец дана, и тек ће после тога на пут по Србији.

ДОПИС.

Дарувар, на Илиње 1900. (Српска конфесионална школа — брука и покор.) Добротворном задужбином родољуба даруварскијех г. г. Исидора Добровића, Косте Јовановића и Јове Вогановића основана је у Дарувару српска вероисповедна школа, која има да се отвори 1./IX. о. г. И школа је ту, готова са намештајем, спремљена да прими 64 Српчади у свој просветни храм. И изабран је школски одбор и расписан стечај на учитељско место до данашњега дана, и приспеле су неке молбенице, и дошла су лично два вредна учитеља, који су и једну литургију у нашој цркви отпојали и показали се колико са црквеним пјенијем, толико и са осталом квалификацијом, достојнима нашега поверења и избора.

И све је ето уприличено било, да се школа почне, само још треба децу у школу пописати и учитеља изабрати. Али да, то је онај прави гордијски чвор, који неда даље, јер је интерес појединца пречи него народни, а ту је по среди интерес нашега вреднога учитеља Србина и вредне учитељице Српкиње на овдашњој комуналној школи. Свако би од њих радо да остане на своме месту. У нашој вероисповедној школи има места за 64 деце, а у комуналну школу уписано је наше деце 96, дакле за овај вишак од 32 деце отимају се и натежу њих двоје, које да остане на комуналној школи.

И би одређен попис школске деце, и у ту сврху бејаху прошлога четвртка позвани школски одбор и родитељи деце у школу. Школски одборници дошли су сви, а родитељи дођоше из два села. Па када је подпретседник г. Стева Сунајковић разложио, како да се попис деце по пропису обавити има, свакако не обзирући се на то, што су деца већ ушколована у комуналну школу, јер то ушколовање нас не веже, распрела се живахна расправа о предмету, у којој главну реч води наш месни свештеник прота и парох г. Теца Марковић, а верно му секундира одборник Риста из Батињана. И предлажу сугласно: или да се I. и II. разред оставе у комуналној школи, а III. и IV. разред из Дарувара, и што фалило буде из школе Батињане, да се у српску школу упише, или да се сва женска деца оставе у комуналној школи, а мушка да се узму у вероисповедну, чиме би се постигло двоје, и отворење српске вероисповедне школе, и обезбедио опстанак и српског учитеља и српске учитељице на комуналној школи, да се из Дарувара мицати не требају. Дакле интерес појединца предпоставити интересу народноме, то је лозинка нашега г. проте, јер је њему све остало, па и српски народ и српска школа девета брига, само кад му је лични интерес осигуран. Њему је стало само до тога, да његова кћи Марија, учитељица на комуналној школи у Дарувару, остане на своме месту, а учитељ отац обитељи, тај се може и макнут, за то никоме ни петка. Ово и овако извире из целога говора и држања г. проте.

Но ти предлози његови наишли су махом на свеопће негодовање и жесток отпор г. Косте Јовановића, који је фактима на длану јасно доказао, за чиме иде наш г. прота, и да његово цело понашање и држање у овој ствари смера на то, да се српска школа овде и не отвори, или ако се отвори, да то буде онако, како он хоће; и како његова кћи не би макнута била из Дарувара. Плане један, плане други, умеша се трећи и четврти, а последица тога би опћа брука и срамота. Одбор се — тобож увређен један од другога — разишао не свршена посла, а родитељи деце удаљише се с гњушањем на овакав поступак господе просветитеља народа, дочим је заистину цели тај скандал изазвао прота Марковић својим фарисејским понашањем у овој ствари.

Г. Коста Јовановић, поводом тим а изазван неумесним начином захвалио се на то на част одборника и отишао је из седнице, дочим су се већ пре удаљили били Риста Бјелајац и Јово Циганович. Кад се је узрујаност слегла, почне подпретседник Сунајковић са присутним родитељима да пописује школску децу, али му је то и опет спречио парох Марковић заповетајући, да такав попис не ваља, да се морају на ново сазвати, јер су то деца само из I. и II. разреда и т. д. Аха оче прото! Јелте, да је био III. и IV. разред, био би попис добар? Јер ви волете I. и II. разред оставити у комуналној школи за вашу ћерку Марију. Та за Бога, то сте нам већ једном казали, па чему сад опет понављате једно те исто?

И тако се распало све безуспешно, није свршено ништа, ствар је запела о лични интерес попа Марковића, који нам је сада очито показао, што може и шта је кадар, да школе не ће бити, ако његова није воља. И у истину не ће бити школе, јер је он тако вешто удесио трзавице у школској општини, да је брука и срамота готова. А да је тако и да је поп Марковић свему крив и једини кочило српске школе, доказом нека је и то, да је он увек од почетка оснивања школе говорио, да не ће бити више од 60—70 наше деце, и кад је г. Добровић за тај број деце саградио школу, сад је наједанпут број деце подигао се на 100. Очито дакле забашуривање правога броја деце, док школа готова није била; а сада кад је школа готова, излази с правим бројем на среду, да се види, да се сва деца у ову малу школску собу сместити не могу, и да их мора довољан број остати у комуналној школи за учитељицу Марију Марковић. Г. Добровић, како је саградио ову зграду, тако би ју био удесио простором и за сав број деце, да му је истина казана, па сада не би било никаква изговора, али г. прота знао је вешто сваком згодом — као и сада — увијати и завијати, знао је вешто прави број деце сакрити, једнако говорећи, да не ће више бити никада од 60—70, па се је тога код градње г. Добровић држао и држати морао. Сада те деце има на 100, и још поп Марковић са својим прапорцем Ристом Бјелајцем из школе Батињинске деце хоће да узме у ову школу и опет само у личноме

него и мисли радних лица, ипак се не упушта у психолошка расуђивања. У доста случајева слаже се са натуралистама Износећи пред очи читаоцу робијашку, великашку и бирократску средину, показује све, што је код њих гадно и грубо; кад описује затвор, спомиње како заудара и како је унутри ваздух загушљив; кад говори о великашима, обраћа пажњу на гадно тело, на рђаве навике при јелу, наводи подробности о тоалетама и прикривању природних ругоба.

По Толстоју је љубав оно, што мушко и женско облагороћава и спрема их за усавршавање и моралне подвиге. У »Васкресењу« Симонсонова љубав довршава Кањушин препсроћај. Толстој је у роману нацртао живот, какав је и како га он схвата У њему је изнео суштину праве, истинске, чисте душевне љубави и лепоте. Човек не треба да гледа женско само као средство да задовољава једну физиолошку страст и да је телесно воли. Така љубав не може бити вечита. Да живот стоји, била би вечита. Али живот иде. Шта то значи? Значи, да коса отпада, седи, зуби се кваре, а уста заударају. Где је онда лепота? На супрот томе има друга, права могућност истинског живота, среће и љубави, где нема тих обмана, нешто прекрасно, што се зове духовна лепота. Женску обичан посматрач гледа само као средство за телесну насладу; дође Рафајло, створи Мадону и ми у њеним цртама видимо толико божанскога и дивимо се каква висока, чиста лепота може лежати у женским цртама и осећамо онда душевну насладу. Праве љубави, па ће нестати беде, невоље и туге. Све зло, вели Ђехљудов, избија, одатле, што људи мисле, да постоје неке ситуације, где се може радити без љубави спрам људи, док таквих ситуација управо нема. Спрам ствари можеш да будеш без љубави, без љубави можеш цепати дрва, ковати гвожђе, пећи цигље, но у саобраћају с људма јесте љубав од потребе, као што је од потребе опрез у поступку с пчелама. Човек, у којега нема љубави, нека се бави и самим собом и мртвим светом, са свачим што хоће, само не с људма. Ту је најлепше испевана имна човечанској љубави. »Васкресење« на крају деветнаестог века оглашава зору двадесетог века и нову религију, »по којој ће ишчезнути неоправдане разлике, постати интимна веза великих и скромних, откуп душа на основу савесне одговорности.«

Нови Сад. **Потугинъ.**

интересу своме и своје ћери учитељице. Јер када је школа у чисто српском селу Батињини грађена, могао је спречити, да не буде комунална, али није хтео, а сада хоће да деца из те школе иду у Дарувар у вероисповедну школу, иначе да не треба ове школе, као што се то из целога рада и поступка његова неоспорно закључује и закључити мора сваки, који још мало соли у глави имаде.

Упозорујемо с тога на ова факта надлежну епархијску власт, да не криви црквене општине, ако не буде ни вероисповедна школа у Дарувару отворена, него нека криви првога кривца, а то је прота наш фарисеј Таца Марковић.

Вести из места и са стране.

Нечовечни родитељ. Пишу нам из Ђурђева у Шајкашкој: Пре два дана десио се код нас овај грозан случај. Милош Кузманов овд. опанчар, млад човек око својих 30 година, остао је пре два месеца удов са двоје мале деце. Девојчицу од године, однела је пуница а мушко од 7 година задржао је код себе да га храни и негује. Милош се одао пићу тако, да је скоро сваки дан био у несвесном стању и кад год је кући дошао, тукао је и злостављао свога синчића, док му напослетку ево и главе дође. У понедељак на ноћ дође пијан из биртије и спопадне свога малишу, па га је толико тукао, док га није претукао. Кад је свануло, оде у комшилук и позове жену, да види шта је са дететом; јер ов ноћас се разболело и у несвестици је. Ова оде а кад тамо, има шта и видети. Дете се већ укочило. Она му рече, да дете несме купати нити облачити док лечник не дође, с тога нека иде одмах по њега. Овај се опирао да му доктор нетреба, но жена потајно пошаље другог комшију, с којим одмах и лечник дође, овај одмах виде да је дете уморено и строго га запита: ко је убио дете? Ја незнам одговори он. Онда доктор забрани да дете несму дирати с места док комисија не дође. Кад је комисија дошла и лекари извршили обдукцију, испоставе, да је дете још из пре тучено и мучено, а данас је морало од боја и смрти подлећи... Несретни отац се није пред судцем много ни бранио, већ само толико, да он незна јели убио дете или не; али се сећа да је ту ноћ имао посла са дететом. Жандари су још истог дана спровели несретника у затвор, а сиротог малог Теофана (Мику) сахранише без да га је ико од рођени му испратио.

Борба између анархиста и полиције. Како из Чикага јављају, тамо је дошло до крвавог сукоба између полиције и анархиста. Полиција је одмах у почетку учинила употребу од оружја те 25 особа љуто искасапила а 5 затворила.

Зашто није испалио Салзонов револвер. Стручњаци су прегледали револвер Салзона, којим је овај хтео да убије перзијског шаха. Револвер је од врло добра материјала, а разлог што револвер није испалио лежи у томе, што је Салзон заоштрио петла на револверу. По себи се разуме, да је он то учинио зато, што је мислио, да ће тим бити сигурнији. Но, то је сачувало живот шаху, пошто експлозију изазива само ударац каковог тупог предмета на запаљиву материју.

Анархисте у Хрватској. У Загребу, како отуд јављају, живи повећи број радника Талијана, који станују тамо или стално или привремено, према посту. Поводом смрти краља Умберта, у жало ти су многи загребски Талијани, али има и незадовољних радника, међу којима се нађе по неки анархиста. У прошлу недељу искупили су се тамошњи радници Талијани у једној својој гостионици. Ту је неки радник Виктор Цивидели говорио о анархизму и много хвалио учин убице краља Умберта. Уједно је изјавио, де су сад на реду други владари. Цивиделија је полиција на лицу места ухапсила, због увреде владара и бунтовничких говора, док се другови његови разбегоше. Била је преметачина у Цивиделијеву стану и још код неколицине његових другова, али се резултат те преметачине држи у тајности. У понедељак хтеде полиција да преслуша Цивиделија, али га нађоше у аришту — обешена. Обесио се својим кајшом. Истрага је ипак продужена, јер се мисли, да је Цивидели опасан анархиста и да има свезе с другим анархистама.

Убиство једног енглеског дипломате. У Бечу се убио јуче у вече секретар тамошњег енглеског посланства Хуг Гросвенор. Гросвенор беше навршио тек двадесету годину, а пореклом је из чувене енглеске породице херцега Вестминстерског. Узрок самоубиству његову непознат је.

Грозна опасност сретно отклоњена. Јављају нам из Темишвара: Прошле суботе беше све наше грађанство у великој опасности, која је претила, да један део, па можда и читаву варош однесе у ваздух. На салашу Николе Ментањоле појавила се ватра. И како је јак ветар дувао, ватра је брзо отимала маха и захватила сву околину. На несрећу ветар је носио пламен баш према барутани број 6, која је и онако врло близу Ментањолеву салашу. Сви ватрогасци и војници, чим чуше о овоме, беху одмах на лицу места, а грађанство све од великог страха беше у грозничаву узбуђењу. Сваког часа се очекивала ужасна праска а шта би онда наступило, то беше свакоме јасно. Да се барут и сва праскава материје у барутани запалила, варош би била у рушевинама. Но надчовечанском напору ватрогасаца и војника пошло је за руком, да ватру локализују и барутану спасу а тиме и варош од ужасне несреће.

Тавница за убицу краља Умберта. Из Рима јављају, да ће убица краља Умберта бити вацело осуђен на доживотну робију. Првих 10 година провешће Бреси у тавници, која ја два метра дуга и један метар широка. За то време не сме ни читати, ни писати, ни пушити, а ни радити. Врата од тавнице неће се отварати, него ће га мотрити кроз једну рупу, кроз коју ће примати и јело. Јело ће му бити за првих 10 година: хлеб и вода. С Бресијем не сме нико говорити, на питања му не сме нико одговарати, а ако учини што, онда ће га метнути у кврге, а да би га спречили у самоубијству, удешене су кврге тако, да рукама не може мицати а ноћу ће га везати за кревет, где се неће моћи превртати с једне на другу страну. Ако се буде противио, ова казна ће се пооштрити, онда ће му, на име, кајшом везати руке, па и оковати. И руке и ноге везаће му јаким кајшом, као оно кад хоће да вешају. Тако ће везан и згрчен бити од јутра до мрака. Ноћу ће му ноге метнути у посебне кврге, тако, да се не ће моћи никако мицати. Ову казну ће ублажити само тако, ако се роб буде примерно владао. А ублажиће се у толико, у колико ће га метнути у мало већу тавницу, где ће кат-кад отворити врата са неколико сантиметара. По исказу тавничара, ретко који роб издржи овако даље од 10 година, јер или полуди или умре.

Велика ватра. У државној ергели у Мезехеђешу, избила је ових дана ватра у једној штали. Штала и 54 вола у њој, са свим су изгорели.

БРЗОЈАВИ „ЗАСТАВИ“.

Стигли 26. јула

Милано. Бреси је скоро са свим испитан. Одао је више саучесника. Описао је како је склопљена завера.

Рим. Ноћас је ухапшено њих 25 због сумње, да су опасне анархисте

Шангхај. Посланици и сви други Европејци су 2. августа ескортирани из Пекинга у Тијенчин.

Цариград. У Стамбулу су осванули многи плакати, у којима се прети султану убиством. Због тога су ухапшени многи официри и чиновници.

Трговина.

НОВИ САД, 25. јула 1900. год Пшеница прве каквоће фор. 7·20—— н. Пшеница средња фор. 7·——— н. Пшеница лакша роба фор. 6·50—80 н Наполица ф. 6·——— н. Јечам нови ф. 5·20—30 н. Зоб фор. 4·80—90 н. Кукуруз у зрну нови фор. —.— стари фор. 6·10—20 ——— нови у клипови фор. ———

Маст 54 фор. Сланина сува 54 фор. дебела пањена 56 фор. Све од 100 килограма.

Свињи угојени тешки	33—34 нов.	живе
„ средњи . .	31—32 нов.	мере
„ лаки . . .	28—30 нов.	

Све од 1 килограма.

Теоци .	25—30 нов.	по клгр.
Јагњци	6—16 фор	по пару.
Овци .	——— фор.	по пару.

Стање воде под Новим Садом.

24. јуна било је	2·90 мет.
25. јуна било је	2·92 мет.

*

Званичне забелешке будимпештанске берзе.

(26. јула) 8. августа 1900.

Пијаца је данас жива била. Продато је на 45.000 метерцентн. Цена је скочила са неколико филира.

Пшеница банатска, нова, каквоћа по хектолитру од 77·5 до 79·2 цене од 50 килограма од 7 кр. 50 пот. до 7 кр. 50 п. 4 : потиска нова, каквоћа по хектолитру од 76 5 до 79 цена од 50 килограма од 8 кр. 05 пот. до 8 кр. 10 п.; пештанска, нова, каквоћа по хект. од 78 до 79, цена од 50 килограма од 7 кр. 40 пот. до 7 кр. 87 п.; бачка, нова какв. по хкл. од 78 до 78·7, цена од 50 кр. од 7 кр. 65 п. до 7 кр. 70 п

Раж прве врсте, нова, цена од 50 кгр. од 6 кр. 45 п. до 6 кр 65 пот.

Јечам, за пићу од 50 кгр. од 5 кр. 70 п. до 5 кр. 90 п.

Зоб, цена од 50 кгр. од 5 кр. 20 п. до 5 кр. 60 н.

Кукуруз стари, цена од 50 кгр. од 6 кр. — п. до — кр. — п.

Репица, цена од 50 кгр. од — кр. — пот. до — кр — пот.

Пројa, од — кр. — п. до — кр. — п.

Маст, 50 кгр. 54 кр. — п. до 54 кр. 50 п.

Сланина, 49 кгр. 46 кр. — п. до 46 к. 50 п.; сушена — кр. — пот. до — кр. — п.

Шљиве, босанске 50 кгр. од — кр. — п. до — кр. — п.; славонски пекмез 50 кгр. — кр. — п. до — кр. — п. српски пекмез 18 кр. — п. до 18 кр. 50 п.

Течај златног и сребрног новца на будимпештанској берзи.

17. (30.) јула.

Дукати	11 кр. 44 п.
Наполеондори (20 франана)	19 кр. 33 п.
Угарска златна рента (од 100 круна) . .	115 кр. 45 п.
Угарска крунска рента	90 кр. 75 п
Аустријска златна рента	115 кр. 90 п
Немачке државне марке (од 100 мар.) .	118 кр. 55 п
10 фунти стер. мењачки курс у Лондону)	243 кр. 25 п.

Књижевне вести.

Изишао је 14. број

БАШТОВАНА

воћарског и вртарског листа са сликама.

Садржај: Десет заповеди за воћаре. — Како се бере воће (са 2 сл.). — Круна у воћке. — Воћарство у Виртембершкој. — Рани и позни краставци. — Пупци у георгине (са сл.). — Неколико бољих ружа. — Енглески огроз (са сл.). — Вино од рибизли. — Какву земљу воле ружа. — Корист од баштованства. — Белешке. — Пошта. — Огласи.

Баштован излази у Новом Саду двапут месечно.

Цена му је 6 круна на годину за Угарску и Босну; за Србију, Црну Гору и Турску 8 круна.

Ђаци учитељски школа и богословија у Угарској и Босни добиће лист за 4 круне, а ови у другим српским крајевима за 6 круна годишње.

Тужним срцем јављамо свима сродницима, пријатељима и знанцима, да нам се наш добри супруг, ујак и деда

АЛЕКСАНДАР МАНЦУКИЋ

колар,

данас после подне у 6 часова, позле дужег тешког боловања, у 71. години свога живота у вечност преселио.

Тело упокојеног опојаће се 26. јула (8. августа) о. г. у 10 сати пре подне по обреду српске православне цркве у овд. успенској цркви, а за тим у саборно гробље предати матери земљи.

Лака му црна земља!

У Иригу, 24. јула (6. августа) 1900.

ОЖАЛОШЋЕНИ:

Евица Манцукић, супруга. *Катица Манцукић, Зорка Јовановић*, унуке. *Ката Шербан*, сестричина. *Коста Лера*, сестрић. *Димитрије, Коста, Милан, Владимир* и *Исидор Манцукић*, синовци. *Наталија Манцукић, Мара Цвиенђагу*, рођ. *Манцукић, Мила Костић*, рођ. *Манцукић*, синовице.

ОГЛАСИ.

Млађи помоћник, који потпуно српски, немачки и мађарски говори, поред тога добар продавац окретан а и пријатне спољашности јесте може добити место у помодно-мануфактурној галантеријској трговини.

Практикант и шегрт из боље куће такође се прима

Бранко М. Спаић,
1—3 379 у Руми.

ВЕШТИ И ВАЉАНИ

ПОМОЋНИЦИ

нека шаљу своје понуде мануфактурној радњи

Алексе Беловитића
1 3 378 у Броду.

МАНУФАКТУРНА ТРГОВИНА

К. МАТИЋ

У НОВОМ САДУ

потребује више помоћника старији и млађи, који су вешти продавци. Ступити могу за 14 дана. Уједно потребујем и два шегрта из Новог Сада.

373 3—3

ГВОЖЂАРСКА ТРГОВИНА

ГЛИГОРИА С. МИЦИЋА

У МИТРОВИЦИ (Срем)

потребује једног помоћника, који може одма ступити.

368 3 3

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Константин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.